

Ağrı, Yara, ve Semantik: Bilinç Üstüne Dersler

Murat Aydede

University of British Columbia

Philosophy Department

Felsefe ve kavramsal analiz

- Onemli ve karmasik kavramlari buyuk olcude a priori olarak
 - analiz etmek,
 - aciklik kazandirmek,
 - paradoksari ortaya cikarmak,
 - ve mumkunse cozum getirmek,
 - dersler cikarmak

Agri Kavrami ve plan

- Agri kavramina gunluk konusma bicimlerine bakarak yaklasacagim.
- Gorulecegi uzere agri kavrami cok yonlu ve paradokslar iceren bir kavram.
- Amacim konusma bicimlerine bakarak bu paradokslardan birini ortaya cikarmak ve kritik olarak sizinle birlikte tartismak.
- Eger zamanimiz olursa, bu paradoksun bize ne gosterdigi ustune biraz konusmak.
- Ve biraz daha zamanimiz olursa, UAAD'nin resmi agri tanimi ustune biraz konusmak.

Konuşma dilinden kimi örnekler

- “Nereniz agriyor?”
- “Agriyi nerde hissediyorsunuz?”
- “Diziniz acidi mi?”
- “Hangi disiniz agriyor?”
- “Agri sag dizimde”
- “Sol bilegim, oynatinca, aciyor”
- "Bacagimdan asagiya dogru uzanan yanar bir agri var"
- “Elimde keskin bir agri hissediyorum”
- (a) “Elimin ustunde keskin bir agri hissediyorum”

Bu son cumleyi agri ifade etmede kanonik olarak alacagim.

Diger duyular ve ifadeleri

- “Elimin ustunde siyah bir leke goruyorum”
- “Arabanin kornasini duyuyorum”
- “Gulun kokusunu hissediyorum, kokluyorum”
- “Boregin tadina bakiyorum”
- “Masanin yuzeyindeki puruzleri parmaklarimin ucuyla hissediyorum”

(e) “Masanin ustunde kirmizi bir elma goruyorum”

(e)

“Masanın üstünde kırmızı bir elma görüyorum”

- Gormek(ben, elma)

Fiil zamanını kenara koyup, daha detaylı olursak:

- $\exists x \exists y (\text{Elma}(x) \ \& \ \text{Kırmızı}(x) \ \& \ \text{Masa}(y) \ \& \ \text{Üstünde}(x,y), \ \& \ \text{Gormek}(\text{murat},x))$
- Murat ve diğer tikel bir nesne (individual) arasında bir ilişki mevcut, gormek ilişkisi. Bu tikel nesnenin iki özelliği (property) var, kırmızı ve elma olması, ve diğer bir nesne (masa) ile “üstünde olma” ilişkisi içinde.

Diger duyular ve ifadeleri

- Gormek(ben, leke) (gorme duyusu)
- Duymak(ben, korna) (isitme duyusu)
- Koklamak(ben, gul) (koku alma duyusu)
- Tatmak(ben, boregin tadi) (tat alma duyusu)
- Hissetmek(ben, puruz) (dokunma duyusu)

(a)

“Elimin ustunde keskin bir agri hissediyorum”

- Hissetmek(ben, agri)

Daha detayli olursak:

- $\exists x \exists y (Agri(x) \ \& \ Keskin(x) \ \& \ El(y) \ \& \ SahipOlmak(murat,y) \ \& \ Ustunde(x,y) \ \& \ Hissetmek(murat,x))$
- Murat ve diger tikel bir nesne (individual) arasinda bir iliski mevcut, hissetmek iliskisi. Bu tikel nesnenin iki ozelligi (property) var, agri ve keskin olmasi, ve diger bir nesne (Murat’in eli) ile “ustunde olma” iliskisi icinde.

(e) ve (a) cumlelerini karsilastiralim

(e) “Masanın ustunde kirmizi bir elma goruyorum”

- $\exists x \exists y (\text{Elma}(x) \ \& \ \text{Kirmizi}(x) \ \& \ \text{Masa}(y) \ \& \ \text{Ustunde}(x,y), \ \& \ \text{Gormek}(\text{murat},x))$

(a) “Elimin ustunde keskin bir agri hissediyorum”

- $\exists x \exists y (\text{Agri}(x) \ \& \ \text{Keskin}(x) \ \& \ \text{El}(y) \ \& \ \text{SahipOlmak}(\text{murat},y) \ \& \ \text{Ustunde}(x,y) \ \& \ \text{Hissetmek}(\text{murat},x))$
- Eger bu iki cumlenin analizi gercekten ayni yapiya sahipse, bunun ilginç sasirtici sonuclari var.

Gorsel algiiyi ifade eden cumle ve dogruluk-kosullari

(e) “Masanın ustunde kirmizi bir elma goruyorum”

$\exists x \exists y (Elma(x) \& Kirmizi(x) \& Masa(y) \& Ustunde(x,y), \& Gormek(murat,x))$

Onemli olan nokta:

- (e) Iki nesne, yani Murat ve masa, “gormek” iliskisi icinde. Bu masa benim (Murat’in) varolusumdan bagimsiz ve kendi basina nitelikleri olabilen ve diger nesnelerle baska iliskilere girebilen bir sey. Benim gibi baska nesneler de bu *ayni* masa ile “gorme” iliskisine girebilirler.

Ağrı Atfeden Cümleler ve doğruluk-koşulları

(a) “Elimin üstünde keskin bir ağrı hissediyorum”

$\exists x \exists y (Agri(x) \& Keskin(x) \& El(y) \& SahipOlmak(murat, y) \& Ustunde(x,y), \& Hissetmek(murat,x))$

Önemli olan nokta:

- İki nesne, yani Murat ve ağrı, “hissetmek” ilişkisi içinde. Bu ağrı benim (Murat’ın) varoluşumdan bağımsız ve kendi başına nitelikleri olabilen ve diğer nesnelerle başka ilişkilere girebilen bir şey. Benim gibi başka nesneler de bu *aynı* ağrı ile “hissetme” ilişkisine girebilirler
- **ABSURD!**

agri = yara?

- “Elimin ustunde keskin bir agri hissediyorum”
- agri = yara
- $\exists x \exists y (Yara(x) \ \& \ *Keskin(x) \ \& \ El(y) \ \& \ SahipOlmak(murat, y) \ \& \ Ustunde(x,y), \ \& \ Hissetmek(murat,x))$

Onemli olan nokta:

- Iki nesne, yani Murat ve yara, “hissetmek” iliskisi icinde. Bu yara benim (Murat’in) varolusumdan bagimsiz ve kendi basina nitelikleri olabilen ve diger nesnelerle baska iliskilere girebilen bir sey. Benim gibi baska nesneler de bu *ayni* agri ile (prensipte) “hissetme” iliskisine girebilirler.

Agri atfeden diger cumleler

“Agri sag dizimde”

“Sol bilegim, oynatinca, aciyor”

“Elimde keskin bir agri hissediyorum”

Baskalari:

“Bileğim acıyor”

“Sirtimin ortasinda bir agri var”

“Sirtimin ortasi agriyor”

“Belimdeki agri 3 gundur devam ediyor”

“Kalcamdan asagiya inen sancı gittikce artiyor”

“Ne zaman ani hareket etsem, mideme sancı giriyor”

"Sag bacagimda yanar gibi bir agri var"

- TEMEL SAPTAMA

Bu cumlelerin dogrulugu ya da yanlisligi agri atfedilen bolgelerde (gercek ya da potansiyel) fiziksel bir hasarin (=yara) varligina ya da yokluguna dayanmiyor; yani, bu cumlelerin dogruluk degerleri herhangi fiziksel bir hasarin varligindan bagimsiz.

Kavramsal? Empirik?

- Bu saptama, kavramsal gibi gozukse de, aslinda empirik bir iddia.
- Bu cumleleri kullanan insanların dilsel ve kavramsal sezgileri (intuitions) hangi kosullarda bu cumleleri kullanmanın dogru ya da yanlış olduğuna karar veriyor.
- Dil kullanımına bakarak ağrının nasıl kavrandığını da öğreniyoruz.
- Dolayısıyla, bu saptama dil kullanımı ve insanların ağrıyı nasıl kavramsallaştırdığı ile ilgili empirik bir iddia.

Agri hissi standart algilardan farkli

- Diger algilar algilayici ile alginin nesnesi arasinda bir iliskiden olusur.
- Bu nesne algilayicidan bagimsizdir.
- Diger algilayicilar da bu ayni nesne ile "algilama" iliskisine girebilir.
- Diger algilarda deneyimler genellikle algilayiciya saydamdir

Algılama faaliyetini ifade eden cümlelerin doğruluk değerleri

- “Elimin üstünde siyah bir leke görüyorum”
- (e) “Masanın üstünde kırmızı bir elma görüyorum”
- “Arabanin kornasını duyuyorum”
- “Gülün kokusunu hissediyorum, kokluyorum”
- “Boreğin tadına bakıyorum”
- “Masanın yüzeyindeki pürüzleri parmaklarimin ucuyla hissediyorum”

Tekrar (e) cumlesi

- $\exists x \exists y (\text{Elma}(x) \ \& \ \text{Kirmizi}(x) \ \& \ \text{Masa}(y) \ \& \ \text{Ustunde}(x,y), \ \& \ \text{Gormek}(\text{murat},x))$
- Tikel niceleyiciyle baslayan cumlelerin dogrulugu nicelenen nesnelerin var olmasini gerektirir.

(a) “Elimin ustunde keskin bir agri hissediyorum”

$\exists x \exists y (Agri(x) \& Keskin(x) \& El(y) \& SahipOlmak(murat,y) \& Ustunde(x,y) \& Hissetmek(murat,x))$

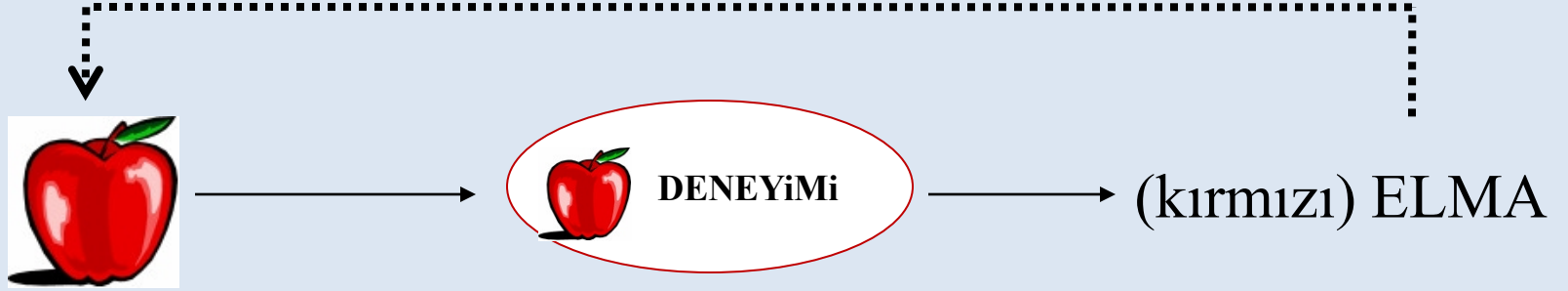
- "Agri = yara" onermesini reddettik
- VE diyelimki (a) cumlesinin bu sekilde analiz edilmesi gerektiginde ısrar ettik.
- O zaman cok acaip bir **mistisizme** kayariz:
- Uzay zaman icinde (bedenin degisik yerlerinde) somut fakat fiziksel olmayan ve ancak hissedilerek temasa gecilen bir takim nesnelerin oldugunu soylemek durumunda kaliriz!

Agri hissedildigi surece vardir

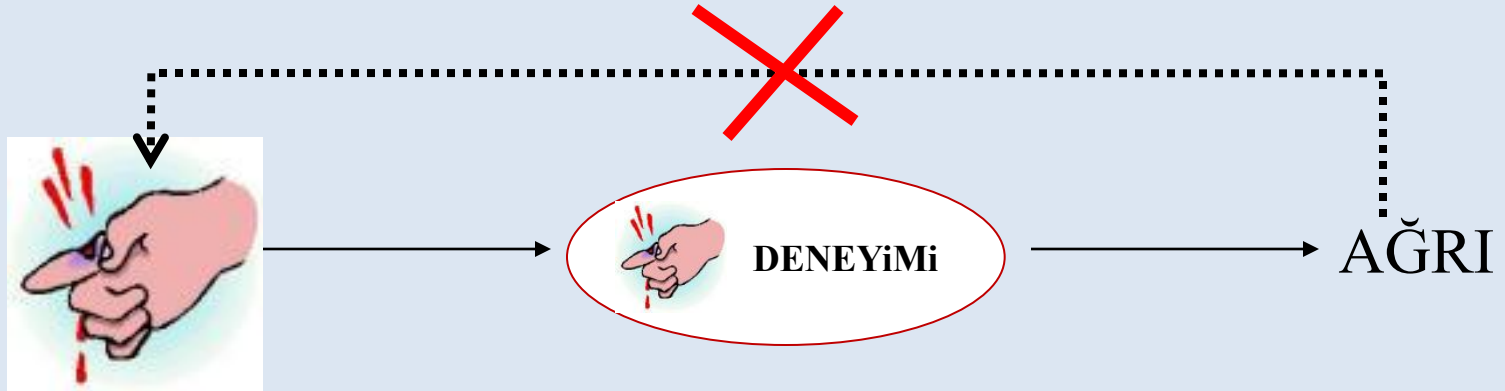
- Mistisizmden kacinmak istiyorsak, onumuzdeki secenek, halk kavraminda bulunan diger bir ogeye dikkat etmek.
- Agri, agri deneyiminden farkli bir sey degildir.
- Yani agri kavrami (ya da kelimesi) agri deneyimine tatbik edilir.

Agri ≠ Yara

Standard Algılar (örneğin: görmek)



(Geçişsiz) Bedensel Duyular (örneğin: ağrı, kaşıntı)

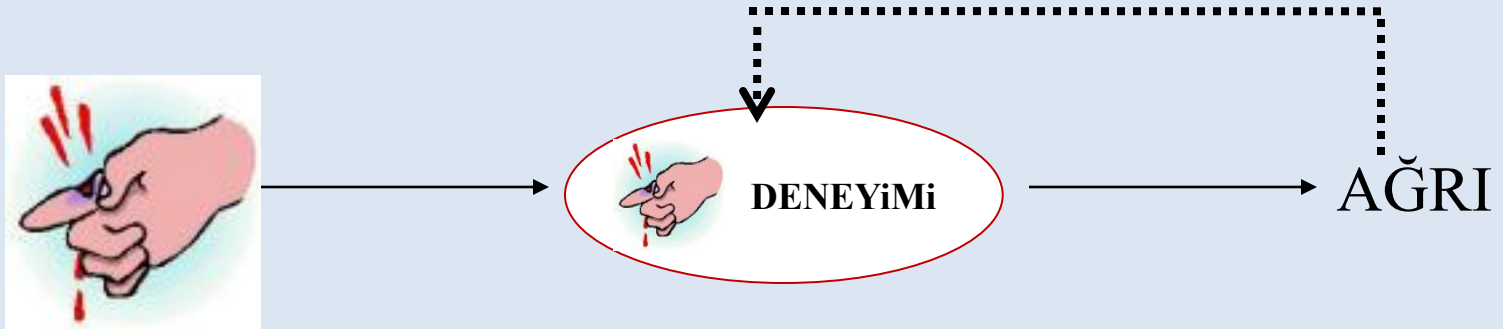


Agri = Deneyim

Standard Algılar (örneğin: görmek)



(Geçişsiz) Bedensel Duyular (örneğin: ağrı, kaşıntı)



Halk kavrami, bilimcilerin kavrami?

- Vardigimiz nokta, agrinin bir deneyim, bir his oldugu.
- Bu bir acidan hic sasirtici degil, halk arasinda gunluk konusmanin bir parcasi
- Agri Bilimi ne diyor?
- UAAD'nin tanimi halk kavramindan farkli degil!

UAAD'nin resmi tanımı (1979, 1986, 1994) --1

Ağrı

Gerçek ya da potansiyel doku hasarı ile ilişkilendirilen (bağdaştırılan? — “associate”), ya da bu terimlerle tasvir edilen, hoş olmayan duyumsal ve duygusal bir deneyimdir.

1. *Not (1994'te eklendi):* Sözel olarak ifade etme yeteneğinin olmaması, bir kişinin ağrı hissediyor olması ve uygun ağrı giderici bir tedaviye ihtiyacı olabileceği imkanını ortadan kaldırmaz.

Tanım devam ediyor... --2

2. *Not:* Ağrı her zaman sübjektiftir. Her kişi 'ağrı' kelimesinin doğru kullanımını yaşantısının ilk zamanlarında meydana gelen bedensel hasardan kaynaklanan deneyimler vasıtası ile öğrenir. Ağrıya neden olan stimuluslerin doku hasarına yol açma temayülü olduğu biyologlar tarafından tanınmıştır. Dolayısıyla, ağrı gerçek ve potansiyel doku hasarı ile ilişkilendirdiğimiz (associate) bir deneyimdir. Kuşkusuz ki ağrı bedenimizin bir parçasında ya da değişik bölgelerinde olan bir duyumdur (sensation), ama aynı zamanda nahoş ve böylelikle duygusal (emosyonel) bir deneyimdir. Ağrıya benzeyen fakat nahoş olmayan deneyimlere (örneğin, karıncalanma) ağrı denmemesi lazımdır. Anormal nahoş deneyimler (disestezi) ağrı olabilirler ama bu zorunlu değildir, çünkü, sübjektif olarak, ağrının mutlak duyumsal niteleklerine sahip olmayabilirler.

Tanım devam ediyor... --3

- Birçok kişi herhangi bir doku hasarı ya da muhtemel patofizyolojik bir neden olmadan ağrıdan şikayet eder; bu genellikle psikolojik sebeplerden dolayıdır. Eğer sübjektif söylediklerini temel alırsak, bu kişilerin deneyimlerini doku hasarından kaynaklanan ağrı deneyimlerinden ayırt etmenin yolu yoktur. Eğer kendi deneyimlerini ağrı olarak değerlendiriyorlarsa ve onlardan doku hasarından kaynaklanan ağrıdan şikayet eder gibi şikayet ediyorlarsa, bu deneyimler ağrı olarak kabul edilmelidir. Bu tanım ağrıyı stimulse bağlamaktan kaçınıyor. Çoğu zaman ağrının proksimal fiziksel bir nedeni olduğunu takdir ediyor olsak ta, zararlı bir stimulusun nosiseptorlerde ve nosiseptik sinir yollarında yol açtığı faaliyet ağrı değildir — ağrı her zaman psikolojik bir haldır.

UAAD'nin vurguladigi iki nokta

- 'Agri' kelimesinin ya da kavraminin yaraya, doku hasarina, ya da herhangi bir gercek ya da potansiyel zarar verici bir fiziksel stimulus'e, tatbik edilmiyor olmasi, ve **edilmemesi gerektiği...**
- Agri subjektif bir **deneyimdir**, ve bir deneyim olarak "her zaman **psikolojik** bir haldir", yani **zihinsel bir varolustur.**

D -- Deneyim olarak agri

Halk ve bilimsel kavrama gore:

- Agri subjektif bir his, yani deneyim.
- Hisler ve deneyimler zihinsel varoluslardir.
- Buna gore, agri (his ya da deneyim olarak) zihninin bir halidir.
- Bu analize, "Deneyim olarak agri" diyelim, ya da agrinin "Deneyim" ozelligi diyelim.

N – Nesne olarak agri ve Paradoks

- Eger agri bir deneyim (=his) ise, yani zihninin bir hali ise, bunun nasıl olur da bedenimizin değişik bölgelerinde (örneğin, bacaklarımızda, kollarımızda, dizimizin arkasında, içinde, vs.) bulunduğunu söyleyebiliriz?
- Örneğin, zihinsel deneyimlerimin ayağımın tabanında ne yeri var?!
- Benim zihnim, ayağımın tabanında değil. Ayağımın tabanında zihinsel hiçbir şey yok. Eger ayağımı yitirirsem, zihnimin bir parçasını yitirmiş olmuyorum! Ayağım beynim gibi değil. Beynimin öyle parçaları var ki onları yitirirsem, zihnimin bir parçasını yitiririm.

UAAD'nin tanımı pardoksu bir cümlede ifade ediyor:

- “Kuşkusuz ki ağrı bedenimizin bir parçasında ya da değişik bölgelerinde olan bir *duyumdur* (sensation), ama aynı zamanda nahoş ve böylelikle duygusal (emotional) bir *deneyimdir* (experience).”
- Duyumlar ve deneyimler zihinsel hallerdir!

Bir paradoksa ulastik

- Halk ve agri bilimcilerinin kavrami ayni ve ayni paradoksu iceriyor.

Buna gore agri kavraminin baslica iki ozelligi var:

- **(Nesne olarak agri -- N:)** bedeninde degisik yerlerinde bulunabilir, yani uzay-zaman icinde kisinin bedenine rölatif somut bir varligi vardir, kisiler bu varliga “hissetme” iliskisi ile baglidir;
- **(Deneyim olarak agri -- D:)** ama ayni zamanda, subjektif bir deneyimdir (subjective experience), dolayisiyle esas olarak zihinsel bir tabiati vardir.
- Bu iki ozelligi agri kavramini degisik yonlere cekiyor. Mantiksal bir celiski yok, ama acikca bir gerilim (tension) var aralarinda. Nerdeyse klasik bir antinomi!

Ozetleyelim... --N

- Agri atfeden cumlelerin dogruluk kosullarina bakarak, agrinin nesne olarak agri ozelligini inceledik.
- Bu sekilde, bedenin degisik yerlerine atfedilen bir sey olarak agriya baktigimiz zaman bunun yara olmadigini gorduk.

Ozetleyelim... --D

- Ote taraftan, ayni kavrama gore, agrinin subjektif bir deneyim, bir his oldugunu gorduk.
- Agrinin bu ozelligine gore, **agri zihnini ya da bilincin bir hali**, parcasi

Ama bu sefer....

Paradoks ve ironi

Sorulmasi gereken soru:

- Agrinin ayagimin tabaninda ne isi var?!